

Ocena

rozprawy doktorskiej magister Magdaleny Marii Kozińskiej
pt. „Analiza skuteczności narzędzi *resolution*
w warunkach kryzysu systemowego”
(Szkola Główna Handlowa w Warszawie,
Warszawa, wrzesień 2016, stron 306)

1. Tematyka, cele i hipoteza pracy

Rozprawa doktorska autorstwa mgr Magdaleny Marii Kozińskiej, zatytułowana „Analiza skuteczności narzędzi *resolution* w warunkach kryzysu systemowego”, Warszawa 2016, stron 306, napisana została w Kolegium Ekonomiczno-Społecznym Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie pod kierunkiem Profesora zw. dr hab. Małgorzaty Zaleskiej. P. mgr M. Kozińska, wskazując na wpływ kryzysu bankowego na zmianę podejścia wielu państw do rozwiązań prawnych, w tym - rozwiązań ograniczających skutki upadłości banków, skoncentrowała rozważania w swojej dysertacji na mechanizmach tzw. *resolution*, oznaczających „systemy restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji” (s. 5). Doktorantka wskazała na obiektywne (brak analiz i badań ilościowych poprzedzających wprowadzenie *resolution* w Unii Europejskiej) oraz subiektywne (m.in. zainteresowania badawcze) motywy podjęcia się analizy wskazanego tematu (s. 10).

Warto docenić już na wstępie tej recenzji znaczenie badań w obszarze tematyki zakreślonej tytułem rozprawy przygotowanej przez p. mgr M. Kozińską. Zapoczątkowany w roku 2007 w USA kryzys, mając swoją genezę w bankowości hipotecznej, doprowadził do poważnych zmian w sektorach bankowych wielu krajów oraz do znacznych przewartościowań w ocenie możliwości samodzielnego radzenia sobie z turbulencjami na rynkach finansowych przez systemowo ważne instytucje kredytowe. Swoimi kosztami kryzys obciążył też kilka wcześniej stabilnych gospodarek świata. Zasadniczo nie dotknął on jednak Polski. Koniec pierwszej dekady XXI wieku to z pewnością okres zagrożenia kryzysem w naszym kraju, tym niemniej warto pamiętać, że nie doszło w tym czasie

do niekorzystnych zjawisk (i konieczności poniesienia kosztów takich zjawisk), jakimi zostały dotknięte niektóre rozwinięte systemy bankowe. Polska została jednakowoż - głównie z racji swojego uczestnictwa we wspólnocie europejskiej - wciągnięta w orbitę postkryzysowych rozwiązań, które miały i mają na celu przeciwdziałanie powtórzeniu się kosztownych ekonomicznie i społecznie perturbacji i ich następstw. Kryzys lat 2007-2009 niewątpliwie przyczynił się do przyspieszenia poszukiwania w UE takich rozwiązań systemowych, które byłyby w stanie ustrzec systemy bankowe przed przyszłymi kosztownymi wydarzeniami. Analiza tych rozwiązań z polskiej perspektywy ma niewątpliwie istotne walory poznawcze i znaczenie praktyczne.

Cel rozprawy p. mgr M. Kozińska określiła jako „weryfikację narzędzi *resolution* w warunkach kryzysu systemowego, czyli sprawdzenie, czy w warunkach kryzysu systemowego narzędzia *resolution* wykorzystane do ratowania banków pozwalały na rozwiązanie przyczyn trudności (...)” (s. 10). Jako hipotezę badawczą przyjęto stwierdzenie, że „w warunkach kryzysu systemowego rozwiązanie problemów banków będzie wymagało zastosowania narzędzi wykorzystujących środki publiczne” (s. 11). Autorka w celu weryfikacji tej hipotezy badawczej sformułowała pięć pytań oraz jedenaście działań, jakich podjęcie miało doprowadzić do uzyskania odpowiedzi na te pytania. Zakreślając zakres analizy do narzędzi wykorzystywanych na takim etapie problemów banku, kiedy stracił on wypłacalność, Doktorantka zdefiniowała podstawowe pojęcia wiążące się z podjętą tematyką rozprawy.

P. mgr M. Kozińska dobrze wywiązała się z zadań podjętych w recenzowanej rozprawie doktorskiej. Przyjęte w pracy formuły w odniesieniu do celów i hipotez należy uznać za stosownie rozbudowane, a jednocześnie przejrzyste i prawidłowe. Po scharakteryzowaniu poszczególnych pojęć o istotnym znaczeniu dla analizowanej problematyki w dysertacji dokonano badań mających na celu zweryfikowanie prawdziwości hipotezy badawczej w ujęciu *ex ante* (badanie ankietowe) oraz *ex post* (analiza zastosowania poszczególnych narzędzi *resolution* oraz skutków ich wykorzystania).

2. Struktura i treść dysertacji

Praca doktorska p. magister Magdaleny Marii Kozińskiej obejmuje 306 stron tekstu (w tym 40 stron aneksów oraz 44 strony bibliografii i pozostałych zestawień). Rozprawa składa się z sześciu rozdziałów, wstępu, zakończenia, zestawienia bibliografii, spisu tabel i rysunków oraz aneksów.

Kolejność rozdziałów jest poprawna. Rozbudowana treść doprowadziła do szczegółowego podziału tekstu rozdziałów na podrozdziały. Struktura pracy jest przejrzysta i prawidłowa w kontekście sformułowanych zadań badawczych.

W bardzo rozbudowanym - co warto pozytywnie wyróżnić - wstępie zawarto wprowadzenie do obszaru problemowego, prezentację dotychczasowych badań i ich wyników w odniesieniu do poruszanej problematyki oraz prezentację własnego zagadnienia badawczego. Scharakteryzowane zostały motywy, które - zdaniem Autorki - skłaniają do analizy wybranej problematyki, zaprezentowano cel pracy, przyjętą hipotezę, zakres pracy, metody i techniki badawcze, a także - syntetyczną strukturę pracy.

P. mgr M. Kozińska oparła strukturę pracy na sześciu rozdziałach.

Treść rozdziału 1 poświęcona została analizie przyczyn problemów pojawiających się w działalności bankowej. Doktorantka obdarzyła swoim zainteresowaniem kwestie wiążące się z występowaniem ryzyka. Dużą uwagę poświęcono ryzyku systemowemu i jego konsekwencjom. Zaproponowany został podział czynników wywołujących lub sprzyjających upadłości banku na dwie kategorie tj. czynników zewnętrznych i czynników wewnętrznych. Wskazując na to, iż kryzys bankowy jest zazwyczaj efektem kumulacji kilku czynników, p. mgr M. Kozińska zestawiała relatywnie obszerne listy czynników wewnętrznych i zewnętrznych będących przyczynami upadłości banków. W konkluzji wskazano, że „charakter czynnika wywołującego problemy banków będzie, przynajmniej częściowo, determinował dalsze możliwe działania organów nadzorczych” (s. 32). I dalej: „jeżeli czynnik ma charakter zewnętrzny, wówczas istnieje wyższe prawdopodobieństwo, iż również inne banki będą w podobnym czasie przeżywać trudności. Ogranicza to możliwości rozwiązania kryzysu obciążające sektor bankowy. Jeśli jednak kryzys wynika z wewnętrznych nieprawidłowości, wówczas działania organów nadzorczych nie powinny być ograniczone ze względu na ryzyko równoczesnego wystąpienia trudności w innym banku (o ile nie mamy do czynienia z instytucją ważną systemowo, której problemy mogą wywołać efekt zarażania)” (s. 32-33). W tym fragmencie rozprawy przedstawiono ponadto przewidywaną skuteczność narzędzi *resolution* w zależności od charakteru materializacji ryzyka bankowego.

Próbie usystematyzowania pojęć odnoszących się do zjawiska kryzysu bankowego dedykowany został rozdział drugi. Mgr M. Kozińska dokonała analizy definicji i systematyki pojęć odnoszących się do kryzysu bankowego traktowanego jako najpoważniejszy rodzaj kryzysu składającego się na kryzys finansowy. Przeanalizowano ponadto czynniki sprzyjające powstawaniu i rozprzestrzenianiu się kryzysów bankowych, zjawisku zarażania i kanałów zarażania, a

także znaczeniu powiązań między instytucjami finansowymi. Interesująca jest analiza doktryn w rodzaju „*too big to fail*” oraz „*too many to fail*”, które miały i mają znaczący wpływ zarówno na genezę, jak i na konsekwencje kryzysów bankowych. Można mieć natomiast zastrzeżenia co do umiejscowienia dopiero w końcowym fragmencie tego rozdziału przeglądu teorii kryzysów bankowych.

W rozdziale 3 scharakteryzowane zostały wynikające z doświadczeń kryzysowych poszczególnych państw rozwiązania w obszarze zarządzania kryzysowego prowadzące do restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków, nazywane *resolution*. Przeanalizowane zostały definicje dotyczące tego zagadnienia, a także rozwiązania przyjmowane na świecie i w Europie, w tym - w Unii Europejskiej. Treści tego fragmentu zarzucić można nadmierną syntetyczność, a także fragmentaryczność. Strukturalnie nieprawidłowe jest wyłonienie tylko jednego punktu w podrozdziale 3.

W interesującym, mimo niefortunnego tytułu zapowiadającego jedynie „przegląd narzędzi *resolution*”, rozdziale 4 przeanalizowane zostały zasady stosowania tych narzędzi, jak i wyniki badań w zakresie ich skuteczności. P. mgr M. Kozińska zaprezentowała wyniki własnych badań ilościowych pokazujących udział skutecznych interwencji przy odwołaniu się do zaproponowanych wcześniej w tekście kryteriów skuteczności. Oceniając znaczenie przejęć i fuzji, sprzedaży częściowej, instytucji pomostowej, umorzenia lub konwersji długu, wyodrębnienia i transferu toksycznych aktywów poza problemowy bank, Doktorantka wyprowadza wniosek, że właśnie ta ostatnia z wymienionych interwencji jest najbardziej skutecznym sposobem stabilizowania banku zmagającego się z problemami. Wskazuje jednak także na wady i koszty takiego rozwiązania.

Podobnie, za mało precyzyjny - a na dodatek mylący - można uznać tytuł kolejnego rozdziału. Piąty rozdział pracy zatytułowano bowiem „Przegląd sposobów ratowania banków niezaliczanych do katalogu *resolution*”, podczas gdy w tym liczącym 23 strony fragmencie Doktorantka opisała „alternatywne narzędzia interwencji wobec sektora bankowego” (s. 160): dokapitalizowanie, nacjonalizację, udzielanie gwarancji. Autorka przeanalizowała jednak także skuteczność tych narzędzi, porównując ją ze skutecznością narzędzi *resolution*. Nie można nie doceniać znaczenia takiej analizy i płynących z niej wniosków.

Ostatni, szósty rozdział pracy, posłużył Autorce do zaprezentowania wyników badania ankietowego, przeprowadzonego w instytucjach obarczonych w Unii Europejskiej zadaniami z obszaru uporządkowanej restrukturyzacji i likwidacji banków. P. mgr M. Kozińska usprawiedliwia te instytucje, które nie udzieliły odpowiedzi, i analizuje wyniki pochodzące z jedynie sześciu krajów (w tym

- z czterech należących do strefy euro) - czyli jednej piątej wszystkich instytucji będących adresatami ankiety. Z jednej strony, można gratulować faktu sformułowania interesujących wniosków (np. w postaci stwierdzenia, że organy krajowe dość optymistycznie oceniają narzędzia *resolution*) w oparciu o tak nieliczny materiał. Z drugiej jednak strony - należy ubolewać nad tym, że przygotowana rzeczowo ankieta i poruszane w niej kwestie nie doczekały się rzeczowej - i na miarę odnoszących się do banków problemów i wyzwań - reakcji ze strony indagowanych instytucji.

Podsumowanie zrealizowane w kilkunastu stronach zakończeniu dysertacji, odwołując się do przeprowadzonych analiz, jest zarówno interesujące, jak i inspirujące do dalszych badań. Autorka stwierdziła np. iż w warunkach kryzysu systemowego należy wprowadzać (w dowolnej kolejności?) zarówno rozwiązania w zakresie sektora prywatnego, jak i w ramach sektora publicznego. W tym kontekście podkreślona została rola banku centralnego między innymi w dostarczaniu płynności. Na kanwie tych syntetycznych wniosków, rodzi się pytanie o opinię Doktorantki na temat znaczenia wpływu na stabilność sektora bankowego w naszym kraju, jaki może wynikać z zapowiadanego ponownego przypisania funkcji nadzorczych nad bankami Narodowemu Bankowi Polskiemu.

Reasumując, p. mgr Magdalena Maria Kozińska poprawnie wywiązała się z postawionych zadań badawczych, a dokonanym rozważaniom towarzyszyła należyta dyscyplina badawcza. Prawie każdy (dlaczego nie wszystkie?) rozdział zawiera autorskie podsumowanie i wskazanie na najbardziej ważne problemy wiążące się z prezentowanymi treściami i analizowaną problematyką. Wydaje się, że treści rozdziałów trzeciego i czwartego mogły stanowić jeden rozdział dysertacji.

Rozprawa mimo powyżej sformułowanych zastrzeżeń czy pytań wyróżnia się stosowną do podjętego problemu proporcją między częścią teoretyczno-literaturową a autorskimi rozważaniami i analizami. Jako cenną należy postrzegać próbę wykorzystania wyników badania ankietowego do dokonania pogłębionej analizy i sformułowania wniosków o charakterze systemowym.

3. Literatura

Niezwykle bogata bibliografia rozprawy doktorskiej obejmuje blisko 540 pozycji literaturowych, a także wybrane bazy danych i portale internetowe. Cechą charakterystyczną tego zestawienia jest stosowne zróżnicowanie źródeł. Odwołano się do licznych publikacji oraz materiałów w języku angielskim (łącznie w tym języku - prawie 360 pozycji).

W tekście dysertacji Doktorantka umieściła w tekście 68 tabel, 36 rysunków oraz 5 wykresów. Warto podkreślić znaczenie uzupełnienia tekstu pracy o 14 załączników, które informują o warsztacie i stanowią dodatkowe potwierdzenie sprawności badawczej. Są to w zdecydowanej większości opracowania własne Autorki, które w poprawny i zasadniczo w wystarczająco przejrzysty sposób ilustrują analizowane zagadnienia.

4. Uwagi o charakterze formalnym

Zastrzeżenia o charakterze formalnym można wnosić pod adresem stylu wypowiedzi w kilku fragmentach pracy w związku z pojawiającymi się nieprecyzyjnościami oraz kolokwializmami. Przejrzystość struktury całej rozprawy byłaby większa, gdyby poszczególne numery podrozdziałów i podpunktów w podrozdziałach poprzedzone były cyfrą oznaczającą numer rozdziału. W spisie treści niepotrzebne jest uzupełnianie polskich haseł odpowiednikami angielskimi. Te usterki, jednakże, ani błędy interpunkcyjne względnie drobne literówki nie zmieniają jednak ogólnie pozytywnej oceny całości.

5. Konkluzja

Rozprawa doktorska autorstwa Magdaleny Marii Kozińskiej wpisuje się w obszar relatywnie nowy i ważny poznawczo. Lokując się w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie finanse, recenzowana rozprawa stanowi ważny autorski wkład w budowanie wiedzy i jej upowszechnianie na temat rozwiązań podejmowanych wobec banków w konsekwencji problemów, jakie dotknęły te instytucje w okresie kryzysu. Można uznać, że Polska pod koniec pierwszej dekady XXI wieku była zaledwie zagrożona zjawiskami kryzysowymi, jednak dokonana analiza poszczególnych wariantów systemowego reagowania ma i dla nas znaczenie nie tylko teoretyczne.

W przekonaniu, iż dysertacja spełnia kryteria ustawowe, wyznaczone dla rozpraw doktorskich ustawą z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym, wnioskuję o dopuszczenie p. mgr Magdaleny Marii Kozińskiej do publicznej obrony.

Poznań, w styczniu 2017